

בס"ד. שיחת ש"פ משפטים, מבה"ח אדריראשון, ה'תשי"ז.

בלתי מוגה

א. יום הש"ק מברכים החודש, כיון שבו מברכים את כל ימי החודש, הרי מובן, שכל הענינים שישנם בחודש זה — אפילו ענינים השייכים לימים פרטיים בחודש, ומכ"ש ענינים שהם הנקודה המשותפת של כל ימי החודש — צריך להיות מעין זה בשבת מברכים, כפי שהפועל נמצא בכח עכ"פ.

ובנדו"ד: הנקודה המשותפת של כל ימי חודש אדר היא — שבכל ימים אלו ישנו הענין ד"ונהפוך הוא"¹, שהרי ענין זה הוא לא רק בימי הפורים עצמם, אלא גם בימים שקודם פורים וגם בימים שלאחרי פורים, וכלשון חז"ל² "משנכנס אדר מרבין בשמחה", שמזה מובן שהשמחה היא לא רק בפורים עצמו, אלא "משנכנס אדר"³.

ב. אמנם, לכאורה מסתבר לומר שענין זה הוא רק בחודש אדר שני — שהרי הטעם לענין השמחה והענין ד"ונהפוך הוא" בחודש אדר הוא מצד ימי הפורים, וא"כ, בחודש אדר שני, שבו חלים ימי הפורים, פועלים ימי הפורים ענין השמחה על כל החודש, משא"כ בחודש אדר ראשון, שאין בו פורים, הנה גם השמחה דחודש אדר אינה שייכת בו.

אך יש לומר, שמצד הענין ד"מרבין בשמחה", שהפירוש ד"מרבין" כולל כל ענין שיש לו איזה שייכות ואחיזה בו ("מ'טשעפעט עס צו"), יש לכלול בזה גם חודש אדר ראשון, דאף שאינו אלא אדר ראשון, מ"מ, מצד ענין הריבוי ("מרבין"), צריך להיות ענין השמחה גם בחודש זה.

ג. ועדיין יש להקשות על זה:

"משנכנס אדר מרבין בשמחה" — שייך רק בנוגע לזמן שהוא בודאי חודש אדר, והספק הוא רק אם זהו ענין של שמחה, הנה מצד ענין הריבוי כוללים גם ענין זה; אבל בנוגע לחודש אדר ראשון, שאינו נכלל בענינו של חודש אדר לאמיתו כלל, הרי לכאורה לא שייך בזה ענין הריבוי.

(3) ראה גם שיחת ש"פ משפטים, מבה"ח אדר דאשקד בתחלתה (תו"מ חט"ז ע' 97). וש"נ.

(1) אסתר ט, א.
(2) תענית כט, סע"א.

וע"ד שמצינו⁴ בענין ספק ברכות להקל⁵ (שאינן מברכים במקום שיש ספק), שזהו דוקא כאשר הספק הוא על הברכה, כמו בברכת הנהנין, משא"כ בברכת המצות, כאשר הספק הוא (לא על הברכה, אלא) על המצוה עצמה, אזי לא שייך הכלל ד"ספק ברכות להקל".

וזהו הטעם שמברכים את הברכות השייכות ליום-טוב גם ביו"ט שני (נוסף על הטעם "כי היכי דלא לזלולי בה") — דכיון שהספק אינו על הברכה, אלא על היו"ט עצמו, הנה כאשר נפשט (מאיזה טעם שיהי) שהוא אכן יו"ט, אזי מברכים בו את הברכות דיו"ט.

וכן הוא לכאורה בנדו"ד — שיש חילוק אם הספק הוא על השמחה, שאז ההכרעה היא ש"מרבין בשמחה", או שהספק הוא על עצם הענין ד"אדר", שאז לא שייך הכלל ד"מרבין בשמחה".

אבל, לאמיתו של דבר, כיון שגם באדר ראשון ישנו "פורים קטן", שאינן אומרים בו תחנון⁶ וכו' — הרי אף שבהענין דפורים עצמו אין זה אלא "פורים קטן" (ולא "פורים גדול" או אפילו "פורים" סתם), מ"מ, די בזה כדי שיהי נכלל ב"אדר", ובמילא הרי זה נכלל ב"משנכנס אדר מרבין בשמחה".

וע"פ האמור — יש להתחיל כבר עתה בענין השמחה, ולהמשיך זאת מיום זה על כל ימי החודש, כך, שכל הענינים הבלתי-רצויים יהפכו לששון ולשמחה, במהרה בימינו, למטה מעשרה טפחים.

* * *

ד. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ויבא משה בתוך הענין.

* * *

ה. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לא' האברכים שערך "שלום זכר", לנגן ניגון. ואח"כ אמר:]

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר⁸, שאצל כ"ק אדמו"ר מהר"ש היו ניגונים

(7) שו"ע סוף או"ח. השלמה לשו"ע אדה"ז שם סקל"א ס"ח. סידור אדה"ז לפני "למנצח גו' יענך".

(8) לקו"ד ח"א קג, רע"א. סה"ש תש"ד ע' 95.

(4) ר"ן שבת כג, א (בשם קצת מן המפרשים). וראה אנציק' תלמודית ערך ברכות (כרך ד ע' דש ואילך). וש"נ.

(5) רמב"ם הל' ברכות פ"ח הי"ב. טשו"ע אר"ח סר"ט ס"ג.

(6) שבת שם.

מיוחדים על כל ענין, ועד שהי' אצלו ניגון מיוחד שהי' מנגן בשעה שהי' פושט בגדי חול ולובש בגדי שבת.

ובהתאם לכך, מן הראוי הי' שיעשו סדר בניגונים — לקבוע ניגונים מיוחדים עבור שלום-זכר, ברית, תנאים וחתונה.

יערוך "ניח"ח" אסיפה רבתי, שבה יבחרו ניגונים, ויקבעו ניגונים מיוחדים עבור כל ענין.

ו. גם בהפטרות פרשתנו⁹ מדובר אודות ענין הברית.

ואף שזהו ענין אחר של ברית, הן בתוכן ענין הברית, "לשלח איש את עבדו ואיש את שפחתו העברי והעבריי" חפשים¹⁰, והן באופן עשיית הברית, "העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו"¹¹, מ"מ, כיון שהפסוק "העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו" מובא בחסידות בנוגע לביאור ענין הברית¹², מובן, שישנה נקודה משותפת לשני ענינים אלו.

וביאור הענין:

אמרו חז"ל¹³ "וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל¹⁴, על מה ציום, על פרשת שילוח עבדים". והיינו, שישראל נצטוו במצות שילוח עבד עברי עוד קודם מתן-תורה, בהיותם עדיין במצרים. ולכן נזכר בציווי זה גם אהרן (ולא משה לבדו, כמו בשאר המצוות שניתנו בשעת מ"ת), כיון שדיבור זה הי' עוד קודם מ"ת, ונמסר ע"י משה ואהרן.

— בכלל, ידוע שמצוות פסח ומילה ניתנו עוד קודם מ"ת, וישראל שמרו מצוות אלו עוד בהיותם במצרים¹⁵. אבל, כאמור, מצינו ענין זה גם בנוגע למצוות שחרור עבד עברי.

ונמצא, ששני הענינים שלגביהם נאמר לשון "ברית" — מצות מילה ומצוות שילוח עבד עברי — יש בהם נקודה משותפת, ששניהם נאמרו קודם מ"ת, ולשניהם ישנה שייכות למצרים ויציאת מצרים.

ז. וצריך להבין: מהי השייכות דמצוות עבד עברי למצרים ויציאת

מצרים?

בשלמא פסח, מובנת שייכותו למצרים — שהרי כל ענין הפסח

9 ספרי פ' ראה טו, טו (נת' בלקו"ש חכ"ד ע')

(9) ירמי' לד, ח ואילך.

87 ואילך. וש"ג).

(10) שם, ט.

(14) וארא ו, יג.

(11) שם, יח.

(15) ראה פדר"א פכ"ט. מכילתא ופרש"י

(12) ראה לקו"ת נצבים מד, ב.

בא יב, ו.

(13) ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ה. וראה לקו"ש

חט"ז ע' 253 הערה *18. וש"ג. וראה גם

הוא שהקב"ה פסח והוציא את ישראל מכל המצרים וגבולים שהיו ב"ארץ מצרים"; וכמו"כ מובנת גם השייכות דמצות מילה למצרים — שהרי בזכות מצוה זו נגאלו ישראל ממצרים¹⁵ (ובפרט בנוגע לשבט לוי, שקיימו מצוה זו במשך כל גלות מצרים, ועז"נ¹⁶ "תומיך ואוריך לאיש חסידך"¹⁷). אבל מהי שייכות מצות שילוח עבד עברי למצרים ויציאת מצרים? וביאור הענין:

הטעם למצות שילוח עבד עברי הוא — לפי ש"עבדי הם"¹⁸, ולא עבדים לעבדים¹⁹. ולכן, בשעה שעבד אינו רוצה לצאת לחפשי, אזי "ורצע אדוניו את אזנו"²⁰, וכמארז"ל¹⁹ "אוזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים"¹⁸, והלך זה וקנה אדון לעצמו, תרצע".

והענין בזה — ע"ד המבואר לעיל בהמאמר²¹, שבשעה שעבד משועבד לאדון פלוני, אינו שייך שיהי' משועבד לאדון אחר. וכן הוא גם בישראל, שמצד הענין דקבלת עול מלכות שמים, "לי בני ישראל עבדים", לא שייך שישעבדו עצמם לאדון אחר.

וזהו הטעם שפעם בשבע שנים משחררים את העבד — כי עי"ז שאין שבע שנים שלמות שבהן הוא "עבד לעבדים", הרי זה מגלה שגם בשעה שהי' בחיצוניות "עבד לעבדים", הנה בפנימיות נפשו הי' גם אז חפשי, והי' עבד להקב"ה.

וע"ד מ"ש במשנה²² שנהרות "המכזבים אחד בשבוע", דהיינו שפעם אחת בשבע שנים מתייבשים, הרי זה מורה שגם בשעה שנמשכים בשופי, אינם "מים חיים", אלא נקראים "מים המכזבים". וכמו"כ בנוגע למצות מילה:

הרמב"ם²³ מבאר, שאחד מהטעמים למצות מילה הוא — לפי שע"י המילה והטפת דם ברית מחלישים את כח התאוה וההתקשרות להעולם. והיינו, שבחינת היסוד הוא ענין ההתקשרות, ומכיון ש"יסוד סיומא דגופא"²⁴, הרי בו ישנה התאוה וההתקשרות לכל עניני הגוף. וע"י מצות מילה מנתקים אותו מעניני העולם, ומקשרים אותו עם אלקות. ונמצא, שב' מצוות אלו — מצות מילה ומצות שילוח עבד עברי

(20) פרשתנו שם.
 (21) פ"ג (לעיל ס"ע 74).
 (22) פרה פ"ח מ"ט.
 (23) מו"נ ח"ג פל"ה ופמ"ט.
 (24) תקר"ז בהקדמה (יז, א).

(16) ברכה לג, ח.
 (17) שמו"ר פי"ט, ה.
 (18) בהר כה, נה.
 (19) קידושין כב, ב. וש"נ. הובא בפרש"י
 פרשתנו כא, ו.

— ענינם אחד: לנתק את היהודי משעבודו לעניני העולם ולכל הענינים שחץ מאלקות, ולקשרו עם אלקות.

ולכן נקראו ב' מצוות אלו בשם "ברית" — שענינה התקשרות שלמעלה מטעם ודעת, שיהודי מנתק עצמו מכל עניניו, ומתקשר עם הקב"ה בהתקשרות עצמית.

ח. ועפ"ז יובן הטעם שב' מצוות אלו (מצות מילה ומצות שילוח עבד עברי) ניתנו לישראל עוד בהיותם במצרים, קודם מתן־תורה — כיון שדוקא אז היו זקוקים ביותר למצוות אלו, כדי להבהיר, שיהודי צריך לדעת שהוא שונה מכל אומות העולם, להבדיל, ועליו להיות מקושר עם אלקות. דהנה, קודם מ"ת — הרי אפילו למ"ד קיימו אבותינו כל התורה עד שלא ניתנה²⁵, יש דיעה²⁶ שקיימה רק האבות, שבט לוי ויחידי סגולה; ואפילו אם אמנם קיימה כל ישראל — הרי לא היו "מצווים ועושים", ובמילא היתה עבודתם מגעת רק בשורש הנבראים²⁷, שגם באוה"ע ישנו מעין זה, בשבע מצוות שנצטוו.

ולכן ניתנו להם מצוות אלו עוד בהיותם במצרים — כי אז הוצרך ביותר להבליט את מעלתו של יהודי, "כי לי בני ישראל עבדים". ועי"ז שעוד בהיותם במצרים היו לישראל שתי מצוות אלו — פעל בהם הדבר שסוכ"ס יצאו ממצרים לגמרי, וקיבלו את התורה.

ט. וביאור הענין בפרטיות יותר:

בענין שילוח עבד עברי לחפשי ישנם שני זמנים: א) במשך שש שנות העבדות, שאז, בגלוי ובחיצוניות הרי הוא "עבד לעבדים", אלא שמצד הציווי להאדון לשלחו לחפשי, הרי גם עתה "עבדי הם", בפנימיות ובהעלם. ב) השנה השביעית, ש"בשביעית יצא לחפשי"²⁸ גם בחיצוניות ובגלוי.

הזמן הב' נמשך מהזמן הא': כיון שמיד בתחלה, כשנעשה עבד, אומרים לו שאין זה אלא ענין חיצוני, אבל בפנימיות הרי הוא עבד להקב"ה — הרי זה פועל ש"בשביעית יצא לחפשי" בפועל ובגלוי.

ועד"ז בנוגע להענין דמצרים ויציאת מצרים — שע"ז שעוד בהיותם במצרים היו לישראל ב' מצוות הנ"ל, שעל ידם נעשו "עבדי הם"

(27) ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' קנו ואילך.

(25) ראה יומא כח, ב. קידושין פב, א.

(26) ראה לקר"ש חל"ה ס"ע 183 ואילך. וש"נ.

(28) פרשתנו כא, ב.

וש"נ.

בפנימיות, פעל הדבר שלאח"ז יצאו ממצרים גם בחיצוניות ובגלוי, וקיבלו את התורה.

וזהו שהדיבור הראשון דמ"ת הוא "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"²⁹, דהיינו שלאחרי מ"ת נפעל בכאור"א מישראל גם בגלוי, שאין לו שום שייכות עם ענינים של מצרים וגבולים, להיותו מקושר להקב"ה.

י. ושני זמנים אלו ישנם גם בברית-מילה:

בשעת הברית, נמשכת נתינת כח מלמעלה, שהתינוק יהי מקושר עם תומ"צ ויגדל לתורה, לחופה ולמעשים טובים, ולא ידע כלל אודות עניני העולם, ובמילא לא תהי' לו שום שייכות לענינים אחרים.

ולכן אומרים בכל ברית מילה פסוקים הקשורים עם הברית שכרת הקב"ה עם אברהם אבינו — כי כמו באברהם אבינו כן הוא גם בכאור"א מישראל, שבשעה שנימול כורת עמו הקב"ה ברית, שנעשה מקושר עם הקב"ה בהתקשרות שלמעלה מטעם ודעת, ונחלשת אצלו התאווה וההתקשרות לעניני העולם.

וזהו שמצינו בגמרא³⁰ בענין ברית מילה, שעלי' אמר דוד "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב"³¹, ואיתא בספרים³² ש"כמוצא שלל רב" ראשי-תיבות "כשר" — כי עי"ז שאדם מחליש את התאווה (ע"י ברית מילה), הרי הוא פודה את כל ניצוצות הקדושה שבדברים הגשמיים שעוסק בהם (שהם עצמם בבחי' "כשר", להיותם קדושה, אלא שנמצאים בהגשמי בבחי' גלות), שהו"ע השלל.

אמנם, ענין זה שנפעל בשעת הברית אינו אלא נתינת כח מלמעלה, דהיינו שהענין נפעל בפנימיות נפשו;

ולאח"ז בא הזמן הב' — במשך עבודתו כל ימי חייו, שאז מנצל את הכח בפועל, כדי לקשר עצמו עם מה שלמעלה הימנו.

וכאשר האדם מקושר למעלה, אזי — כהסיפור הידוע שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר³³ אודות הרה"צ ר' מאיר מפרעמישלאן, שסיומו הוא, שבשעה שמקושרים למעלה אין נופלים למטה.

*

(32) לקוטי לוי"צ אג"ק ע' קצח.

(33) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' רסה. סה"ש תרפ"ה ע' 89. תרצ"ו ע' 95 ואילך. וראה גם תו"מ ח"ג ע' 105.

(29) יתרו כ, ב.

(30) שבת קל, א. מגילה טז, ב. וראה מנחות מג, ב. (31) תהלים קיט, קסב.

יא. על הפסוק³⁴ "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה" (ועד"ז בפרשתנו³⁵ "ויבא משה גו' ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה"), מקשה בילקוט³⁶: "והלא כתיב ונהורא עמה שרא³⁷, ונגה כאור תהי³⁸, גם חשך לא יחשיך ממך³⁹, מנין הי' משה יודע אימתי יום ואימתי לילה? ומתריך: "אלא בשעה שהי' הקב"ה מלמדו מקרא הי' יודע שהוא יום, ובשעה שהי' מלמדו משנה הי' יודע שהוא לילה".

ולכאורה נשאלת השאלה: מה נוגע לנו לדעת את כל סיפור המאורע ד"ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה", עם כל הפרטים שבזה — הרי "מאי דהוה הוה"⁴⁰ [וכדאיאת בחסידות⁴¹ שמ"ת הי' רק פעם אחת בלבד, ולא יהי' מ"ת עוד הפעם, כי אפילו פנימיות התורה שתתגלה לעתיד, ניתנה כבר במ"ת], ומה נוגע לנו לדעת את פרטי האופנים דמ"ת? ועכצ"ל, שענין זה הוא הוראה גם לזמננו.

והענין בזה — שיש לדעת, שכל מציאות הזמן דיום ולילה נמשכת מהמציאות דמקרא ומשנה.

יש מקום — "הר סיני" — שבו אין להזמן מציאות אחרת כלל מלבד מקרא ומשנה; אבל גם כאן למטה, כשנעשית מציאות של יום ולילה בגשמיות — יש לדעת שמציאות זו נמשכת ממקרא ומשנה, דהיינו שאמיתית המציאות דיום ולילה היא — מקרא ומשנה, שזהו זמן רוחני.

יב. וביאור הענין:

"מקרא" — ענינו יום וגילוי. וכמבואר בתניא⁴² בפירוש הלשון⁴³ "קורא בתורה", שהוא "כבן קטן הקורא לאביו", וכך ע"י לימוד התורה נמשך הקב"ה להאדם. וענין זה הוא בתושב"כ שנקראת בשם "מקרא", ולכן הרי זה ענין של אור וגילוי.

משא"כ "משנה" (תושבע"פ) — ענינה לילה והעלם, כיון שענינה הוא לברר הענינים הגשמיים ולדחות את היצר הרע. וכמבואר לעיל בהמאמר⁴⁴ בענין "אם פגע בכך מנוול זה משכהו לבית המדרש"⁴⁵, שביהמ"ד

(41) ראה סה"מ תרמ"ז ע' פז. תרנ"ו ע'

שנו. המשך תרס"ו ע' כג. ע' תקמו. תער"ב

ח"א ע' שסו. סה"מ עטר"ת ע' רצא. תרפ"א

ע' קסז. תרפ"ה ע' קצט. תש"ט ע' 57. ועוד.

(42) ספלי"ז.

(43) ברכות רפ"ב. ועוד.

(44) ספ"ה (לעיל ס"ע 79).

(45) סוכה נב, ב. וש"נ.

(34) תשא לד, כת.

(35) בסופה.

(36) יל"ש תשא רמז תו. מדרש תהלים

עה"פ יט, ג.

(37) דניאל ב, כב.

(38) חבקוק ג, ד.

(39) תהלים קלט, יב.

(40) לשון חז"ל — יומא ה, ב. ועוד.

ענינו תושבע"פ, שעל-ידה דוחים את הקליפות. וכמשנ"ת הטעם לזה, לפי שהתורה כולה פנים בכל הששה קצוות, ואין בה בחי' אחוריים כלל, ולכן ככחה לדחות את הקליפות וסט"א.

וממציאות זו דתושב"כ ותושבע"פ, יום ולילה שלמעלה —
 נשתלשלה המציאות דיום ולילה שלמטה. ובאותיות הקבלה —
 שמתחילת המשכת האור באופן ד"מטי ולא מטי", נמשכה למטה מציאות
 הזמן⁴⁶.

יג. וזוהי ההוראה מסיפור המדרש אודות משה רבינו — שיש
 לדעת, שכל מציאות הזמן אינה אלא מציאות של תורה שממנה נשתלשל
 הזמן.

ואף שאין רואים זאת בעיני בשר, הרי זה שהדבר הוא בהעלם או
 בגילוי אינו משנה כלל את הדבר עצמו. השינוי הוא רק שכאשר הדבר
 הוא בגילוי, אזי הוא נראה לכול, וכשהוא בהעלם, אזי שייך שיהי' מה
 שלא רואים; אבל הדבר עצמו אינו משתנה.

הסיבה לכך שאנו רואים בעיני בשר את מציאות הזמן כמציאות
 בפני עצמו — הרי זה משום שאנו מסתכלים בעיני בשר, אבל האמת
 אינה כן. ומי שהוא מזוכך, רואה את האמת גם בעיני בשר.

ומה שטוענים: איך שייך שנשמה בגוף, בעולם הזה, יהי' לה
 ההרגש שכל המציאות דיום ולילה אינה אלא תושב"כ ותושבע"פ? —
 אזי המענה הוא: כבר הי' לעולמים! משה רבינו הי' נשמה בגוף גשמי,
 ואעפ"כ, "ויבא משה בתוך הענן גו' ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים
 לילה", דהיינו שבגופו הגשמי היו אצלו "ארבעים יום וארבעים לילה"
 בבחי' יום ולילה הרוחניים!

וענין זה הוא הוראה ונתינת כח לכאו"א מישראל, שהרי "כל אחד
 ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק
 ויעקב"⁴⁷, וגם למדריגת משה⁴⁸. והיינו, שענין זה צריך להיות בכאו"א
 מישראל, אם לא בעיני בשר — עכ"פ בהשגת השכל והרגש הלב.

יד. וביאור הענין בפרטיות יותר:

האמור לעיל, שאצל משה רבינו היתה כל מציאות הזמן רק המציאות

(46) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו

ואילך. ועוד. ריש ע' מג. תקס"ח ס"ע תקמב. המשך

(47) תדבאר רפכ"ה.

(48) סה"מ תער"ב-ע"ו ע' קלו. ותרס"ו ע' מא ואילך. תער"ב ח"א ע' שלט

דמקרא ומשנה — הרי זה בשעה שהי' משה בהר; אבל בשעה שהי' למטה — היתה גם אצלו מציאות הזמן כמו שנשתלשל למטה.

[וע"ד שמצינו בענין האכילה דמשה — שבהיותו למטה, הי' אצלו ענין האכילה (דהן אמת שהיתה זו אכילת המן, שלא היתה בו פסולת⁴⁹, ובזה גופא היתה זו אכילת משה, לפי מדריגתו, אבל סוכ"ס הי' זה ענין של אכילה). משא"כ כשהי' בהר — אזי "לחם לא אכל ומים לא שתה"⁵⁴. וכן הוא בענין הזמן].

וכן הוא בנוגע לכאו"א מישראל (שעליו לומר "מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי", וכן כמעשה משה, כנ"ל) — שישנו חילוק אם הוא נמצא "על ההר" או לא:

ענינו של "הר" — שהוא באופן של עלי' והגבהה (דאף שגם הר הוא דומם, אבל בדומם גופא הרי הוא למעלה מכללות הדומם, להיותו בעלי⁵⁰). וב"הר" גופא — המדובר הוא בנוגע ל"הר סיני", שעליו היתה קבלת התורה, ונקרא בשם "הר סיני, שירדה שנאה לאומות העולם עליו"⁵¹.

והענין בעבודה — ש"הר" קאי על יושבי אוהל, דאף שנמצאים בעולם, מ"מ, בעולם גופא הרי הם בעלי'. וב"הר" גופא — הרי הם בבחי' "הר סיני", להיותם קשורים עם התורה, ובמילא מנותקים הם מעניני העולם ("שירדה שנאה לאומות העולם").

וזוהי ההוראה ממשה רבינו: כאשר נמצאים "על הר סיני", דהיינו במעמד ומצב ד"יושבי אוהל" — אזי כל מציאות הזמן צריכה להיות מקרא ומשנה, ושלא יהי' שום מציאות אחרת של זמן.

כלומר: נוסף על זה שאצל כאו"א מישראל צ"ל הזמן שקול ומדוד, שהרי "ימים יוצרו ולו אחד בהם"⁵², דהיינו שכל יום, כל שעה וכל רגע שקולים ומדודים, ועליו לנצל כל רגע להעבודה, שהיא לגלות בחי' אחד שב⁵³, וכפי שמצינו באברהם אבינו, שנאמר בו⁵⁴ "בא בימים", "יומין שלמין"⁵⁵ — הנה נוסף לזה ביושבי אוהל בפרט, שמצד היותם קשורים עם התורה, הרי זה כל מציאות הזמן שלהם.

(53) ראה לקו"ת שלח נב, א. שה"ש כב,

ב. ובכ"מ.

(54) חיי שרה כד, א. וראה תו"א פרשתנו

עט, ב.

(55) ראה תו"מ סה"מ חשון ע' שטו.

וש"נ.

(49) יומא עה, ב.

(50) ראה תו"מ חיד" ס"ע 116. וש"נ.

(51) שבת פט, סע"א.

(52) תהלים קלט, טז. וראה תו"א פרשתנו

עה, סע"ד. וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 273.

וש"נ.

והיינו, שאם הולך אצלם לאיבוד רגע שאינו מנוצל ללימוד התורה, הרי לא זו בלבד שלא מילאו את תפקידם שהי' עליהם למלא באותו זמן, אלא יתירה מזו — שכל מציאות הזמן (של אותו רגע שלא נוצל כדבעי) אינו במציאות כלל, כי כל מציאות הזמן אצל יושבי אוהל הוא — תורה. וזהו החילוק בין יושבי אוהל לבעלי עסק:

בעלי עסק — עיקר עבודתם הוא בקיום המצוות, ומכיון שהיחוד בקיום המצוות אינו "יחוד גמור", אלא בכחי' מרכבה בלבד⁵⁶, הרי ישנה המצוה בפני עצמה ומקיים המצוה בפני עצמו, ולכן שייך שיהי' גם מציאות הזמן בפני עצמו, מלבד העבודה שצריכה להיות באותו זמן; אלא, שאם לא עבד עבודתו באותו זמן, לא נוצל הזמן כדבעי.

משא"כ יושבי אוהל — עבודתם היא בלימוד התורה, שהוא באופן של "יחוד גמור ברצון העליון ולא מרכבה לבד"⁵⁶, דהיינו שהזמן והתורה הם דבר אחד, ולכן, אם ישנו משך זמן שבו אינו לומד — הרי זמן זה אינו במציאות כלל.

טו. ואם הדברים אמורים ביושבי אוהל בכלל, דהיינו גם אלו שהי' להם בעבר שייכות לעניני העולם (ובמילא גם עתה רישומו ניכר), אלא שעתה נרבה לבם לעסוק בלימוד התורה, ואעפ"כ אומרים להם שמכיון שעתה אין עסקם במשא ומתן נכולל גם "משא ומתן" המבואר בדא"ח דרושי פרשת וישב⁵⁷, דהיינו שלוקחים כסף וזהב ועושים מהם אהבה ויראה], הרי כל מציאות הזמן שלהם אינה אלא תורה — הרי מכ"ש בנוגע לאלו שמעולם לא היתה להם שייכות לעניני העולם, דהיינו תלמידי הישיבה, שאצלם בודאי כן הוא.

ובפרטיות יותר: אם כן הוא בנוגע לתלמידי ישיבה סתם, אפילו תלמידי הישיבות שבהם לומדים רק גליא דתורה, שענינה בירורים, והיא קשורה עם עניני העולם, וגם היחוד שבה אינו בגלוי כל-כך, ואעפ"כ אומרים שכל מציאות הזמן שלהם היא תורה — הרי מכ"ש בנוגע לתלמידי הישיבות שבהם לומדים גם חסידות (וגם בשעה שלומד נגלה דתורה, צ"ל ניכר עליו שזהו בחור השייך ללימוד החסידות), שבפנימיות התורה היחוד הוא בגלוי, הרי ודאי שכן הוא, שכל מציאות הזמן שלהם אינה אלא תורה⁵⁸.

58) ראה גם שיחת יו"ד שבט סכ"א ואילך (לעיל ס"ע 37 ואילך). וש"נ.

56) ראה תניא פכ"ג (כח, ב).
57) תו"א ותו"ח ר"פ וישב. ובכ"מ.

טז. ובנוגע לפועל:

צריכה להיות שמירת הזמן. כל רגע צריך להיות מנוצל בלימוד התורה, כי כל רגע שאינו מנוצל ללימוד התורה, אינו קיים במציאות כלל. בנוגע לשמירת סדרי הישיבה — הרי זה דבר הפשוט, והמדובר הוא גם בנוגע לזמנים שהם, לכאורה, אינם תחת בעלות הישיבה, הנה גם זמנים אלו יש לנצל ללימוד התורה.

ומה שזמנים אלו נמסרו לרשותו, ויש לו בעלות עליהם — הרי בעלות זו מתבטאת בכך שבזמנים הפנויים מסדרי הישיבה יכול הוא לבחור בעצמו ללמוד מה שלבו חפץ: חלק זה בתורה או חלק זה בתורה, אבל בנוגע לעצם ענין הלימוד, הרי גם אז עליו ללמוד.

ואפילו באותם זמנים שצריך לאכול, לישון, לטייל וכדומה — הרי גם כשעוסק בדברים המוכרחים, צריך להיות ניכר עליו עול התורה, ובאופן שאינו שייך לענינים אחרים.

וכמדובר לעיל בהמאמר²¹, שבשעה שעבד משועבד לאדון אחד, לא שייך שיעבוד אדון אחר. וכן הוא בנוגע לתלמידי הישיבה, שצריכים להיות משועבדים לגמרי לתורה, ובמילא לא שייך כלל שיתעסקו בענינים אחרים. וכאשר עוסקים בדברים המוכרחים, הרי זה צריך להיות באופן המבואר בחסידות⁵⁹, שעבד, גם בשעה שישן, ניכר עליו שהוא עבד, ואימת רבו עליו.

וכאשר ההנהגה היא באופן זה — אזי נרגש אצלו שכל המציאות דיום ולילה היא מקרא ומשנה, דהיינו שכל מציאות הזמן שלמטה היא מציאות הרוחנית שלמעלה.

אלא, שעתה הרי זה רק בהשגת השכל ובהרגש הלב, אבל עי"ז זוכים שלעתיד לבוא יראו זאת גם בעיני בשר, "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו" — דהיינו שיראו גם בעיני בשר — "כי פי הוי' דיבר"⁶⁰.

(59) ראה המשך תרס"ו ע' שיב. וראה וש"נ. גם שיחת יו"ד שבט סנ"א (לעיל ע' 68). (60) ישעיה מ, ה.